

Troost

Aanraking

Onlangs heb ik een artikel gelezen dat verslag deed van een onderzoek. Een pastoraal-psycholoog vroeg een uitgezochte groep patiënten en ex-patiënten wat hen in hun ziekenhuisperiode het meest had getroost in het contact met hun geestelijk verzorger. Wat het meeste opviel was dat zij/hij als eerste niet kwam met een tekst uit de Bijbel of een gedicht of een meditatie in woord en beeld. Wat hen het meeste deed, was eerder terloops en in geen woord te vangen. Eén patiënte sprak voor velen. Zij vertelde: "Toen ik net van de oncoloog kwam, die me vertelde dat de behandeling niet echt aansloeg, wandelde ik door de lange gang terug naar mijn kamer. Hoe moest dit verder? Ik voelde me dof en lamgeslagen. Ik was diep in mezelf verzonken, toen ik opeens een hand op mijn schouder voelde. Het was de ziekenhuispastor die toevallig ook deze kant op moest. Zij zag aan mijn blik dat het niet goed was. Het deed goed dat ze mijn blik vasthield, me met die hand op mijn schouder even stevig kneep en zei: Het zit niet goed, hè? Ik kreeg geen woord uit. Ik knikte maar. Ze gaf een kleine streel en zei: ik kom later nog bij je langs. Toen liep ze verder. Dit gebaar met al die onuitgesproken woorden deden me veel meer dan later het gesprek. Dat was ook fijn, zeker. Toen ik daar zo liep was ik bezig mezelf kwijt te raken. Met wat die geestelijk verzorger deed, kwam ik weer bij mezelf, herkend in mijn angst en mijn verdriet."

Een ander zei weer dat de geestelijk verzorger even binnenwipte nadat hij blijkbaar gehoord had dat er tot een vervelende operatie was besloten. Hij stak zijn hand op en riep 'sterkte'. Dat daar even die aandacht was op het juiste moment, een aanraking of een groet, dat ging blijkbaar dieper dan een voorbedacht troostwoord al was het nog zo mooi naar inhoud en stijl. Op zo'n moment kom je als geroepen, als een engel.

Onaanraakbaar

Hoe kun je elkaar nu troosten, nu we elkaar niet meer mogen aanraken? Net las ik dat een verpleegster toch maar de hand heeft vastgehouden van een stervende corona-patiënt. Dat iemand dat durft en doet, ontroert mij diep. Dit is niet voor eenieder weggelegd. Mijn pastorale contacten zijn nu hoofdzakelijk telefonisch of gaan via een app (ja, toch maar eraan begonnen na een zeer aarzelend begin met onze kindernevendienst).

Wie een beetje aan geschiedenis doet, denkt al gauw aan de Spaanse griep na de Eerste Wereldoorlog of zelfs aan de pestepidemieën in de 13^e eeuw. Om te overleven moeten we net als toen elkaar mijden, mogen we elkaar juist op momenten waarop we dat bitter nodig hebben, niet aanraken. Ik zag het afgelopen zaterdag op onze begraafplaats waar we op de voorgeschreven afstand afscheid hebben genomen van geliefde ouders. Alleen de dochters omhelsden elkaar, want beiden waren ze bij de stervende vader geweest en dus 'positief'. De partners mochten hen niet aanraken, geen knuffel, niet in de ander wegkruipen. Dat is ongekend hard, onmenselijk en doet extra zeer. Sociaal isolement is een groot leed en kan zelfs dodelijk zijn. Laten we toch aan al die mensen denken in verpleegtehuizen, de ziekenhuizen, de gezinsvervangende tehuizen, de mensen die in thuisquarantaine moeten

zitten totdat duidelijk is dat de verhoging een andere oorzaak had of dat de boel is uitgezeikt. En hoe komen gezinnen waar de spanningen oplopen door deze weken heen? Weken!

Troost doet herademen, geeft rust en nieuwe levensmoed

Woorden die troosten, kun je elkaar toeroepen of toezingen zoals het al verschillende keren is gebeurd in Italië, elders en ook in ons land. Hartverwarmend. Onze diensten gaan door via interne, dat op deze wijze een geweldig medium kan zijn. Daar zijn bronnen van troost. We halen troost uit onze traditie, de symbolen van kaarsen, gebeden, bloemschikkingen. We halen troost uit de bijbelse verhalen en liederen. Het Hebreeuwse woord voor troost betekent rust vinden én herademen nadat je de adem werd afgekneld door angst en benauwdheid, letterlijk en figuurlijk. Dat is nog iets anders dan je erbij neerleggen of je tegen beter weten in forceren.

Het woordje troost zit in de naam van Noah, die de schepping in het klein heeft gered door naar Gods Woord te hebben geluisterd, de aangekondigde catastrofe au sérieux heeft genomen tegen alle weerstanden in. Hardnekkig en met fantasie ging hij aan de gang. Zo werd hij de trooster voor God, de Schepper van al ons leven.

Voor mij is dit een mooie omkering. Ik ben bij God niet opgesloten in mijn eigen angst. God geeft een perspectief om die angst te boven te komen door met elkaar de weg erdoor heen te gaan in zorgzaamheid voor elkaar. Dat maakt alle creatieve en collectieve krachten vrij om elkaar vast te houden, ook bij het verlies van geliefden, ook bij dit gigantische kwijt raken van de controle over ons persoonlijk, maatschappelijk en economisch leven. Dat een kwetsbare God zijn/haar geestelijk welzijn in onze handen legt, troost mij, geeft me rust en tegelijk een gevoel van grote verantwoordelijkheid voor het leven naast mij, activeert mij in verbinding met anderen in de gemeente, thuis, op straat, waar ook. Wij staan er samen voor, in Verbond met elkaar. Dit is al goed in zichzelf afgezien van iedere uitkomst. Dit geeft de burgermoed. Echte troost maakt ons wijs, wegwijs en wijs voor een nieuw leven waar we datgene hooghouden wat van waarde is geweest en loslaten wat schadelijk bleek. Het is een harde leer, maar wel een troost om ter harte te kunnen nemen en elkaar in gezin en kerk, politiek en maatschappij aan te spreken op onze levenskracht en levensmoed.

Tenslotte

Het Hebreeuwse woord voor troosten heeft drie letters: n-ch-m. De karakters voor 'zich ontfermen' of 'baarmoeder'/'moederlijk' zijn: r-ch-m. Deze twee woorden liggen in hun wortel dicht bij elkaar. De nabijheid van deze woorden is goed voor de volgende associatie: troosten schept in benauwdheid en angst ruimte en rust om te herademen. Vanuit die herwonnen kalmte zie ik in herkenning om naar de ander om mee te leven. Het herademen en meeleven brengt nieuw leven voort voorbij verlies en angst, ja voorbij de dood. Dit is Pasen.

Diensten

De komende tijd – tot 1 juni – zullen we de diensten moeten blijven uitzenden en blijft ons beleid van afgelasting ongewijzigd. Als gemeente hoeven wij ons niet verder aan te passen. We hebben de maatregelen zoals ze door de overheid waren aangegeven stipt gevolgd en hebben in die zin goed op de ontwikkeling geanticipeerd, uiteraard met veel pijn in ons hart.

Palmpasen zal deze keer zonder stokjes moeten en zonder de iedere keer weer zo bijzondere lunchmaaltijd rond een diaconaal thema. Welke lezing ik neem, weet ik nog niet. De zogenaamde epistellezing uit Filippenzen 2, 5-11 lijkt me wel wat, de zogenaamde Christushymne van Paulus.

Voor de *Goede Week* denk ik op dit moment aan het maken van een serie meditatie rond kruiswegstaties of iets dergelijks. Met Pasen is er een dienst zoals alle zondagen ervoor. We sluiten de dienst af op de begraafplaats met enkele genodigde nabestaanden, maximaal dertig personen. Wij willen het Onze Vader bidden en het U zij de glorie zingen. De eerstvolgende gewone kerkdienst zullen we afsluiten op de begraafplaats zoals anders met Pasen.

Op *zondag 19 april* horen we – toepasselijk – van het einde van het grote vloedverhaal en van de verschijning van de opgestane die zijn volgelingen nieuw leven inblaast, zoals Johannes dit heeft opgeschreven (20, 19-23).

Dat nieuwe leven halen zij vervolgens (*zondag 26 april*) uit het meer om de opgestane Christus te voorzien van voedsel, dat vervolgens wordt gedeeld, zoals Johannes verder vertelt in hfdst. 21, 1-14. Dit is opstanding van het lichaam, belichaming van de messiaanse mens als gemeente in deze wereldtijd.

Op *zondag 3 mei* vieren we de zondag van de *Goede Herder* en horen het bijbelgedeelte waaraan deze zondag zijn naam ontleent: Johannes 10, 1-10. Lezing uit het Eerste Testament is Nehemia 9, 6-15. In de naam Nehemia zitten de drie letters – zoals in mijn beginstuk beschreven – n-ch-m – Nehemia. Ook hij is een trooster die na de catastrofe van de ballingschap Jeruzalem herbouwt met een muur eromheen die de mensen nu beter bescherming moet bieden. Maar let wel: in het nieuwe Jeruzalem zijn alle poorten open!

Zondag 10 mei is zondag *cantate* waarop we bezingen dat bevrijding is geschied, dat er woningen zijn bij God die voor eenieder toegankelijk zijn (Johannes 14, 1-14). Helaas zullen we het nog steeds zonder onze cantorij moeten stellen.

Alternatieve lezingen

De alternatieve lezingen door deze zondagen heen zijn nog steeds uit Exodus, vanaf de uittocht tot aan de Godsverschijning op de berg. Deze worden gevolgd door de kindernevendienst. Hoe? We zullen zien.

Het is voor ons allen op dit moment een soort woestijntocht. Midden in deze woestijn van onzekerheid, ziekte en angst vieren wij Pasen met al het leven dat van daaruit ontluikt en in de kiem al zichtbaar wordt. Onze harten en zinnen, ons gemoed en ons verstand worden geopend voor tekenen van leven, hoe klein en teer ook, maar in zichzelf krachtig, niet te temmen, niet kapot te krijgen.

Pastoraat

We zijn nog altijd aangedaan vanwege het overlijden van Jeannet en Jaap Wildeman-Kleine Deters. In een kleine kring hebben we hen zaterdag 21 maart begraven op een mooie plek van onze begraafplaats. Het was een bijzondere bijeenkomst waarbij we in uitwisseling van verhalen en indrukken de geloofsovertuiging van Paulus hoorden dat niets ons kan scheiden van de liefde van Christus. In die liefde waren én zijn Jaap en Jeannet bijéén. Dat is een grote troost voor hun kinderen Esmeralda en Ellis met hun partners, kinderen en kleinkinderen. We blijven aan hen denken – zo ineens beide ouders kwijt in zo'n nare tijd.

We denken ook aan hen die bang zijn dat ze het virus te pakken hebben omdat ze te maken hebben met verkoudheidsverschijnselen. Het mooie is dat we als gemeenschap om elkaar heen staan, op elkaar letten, elkaar bellen of een boodschap gaan doen. Heel praktisch. Ook dat kan een grote troost zijn in deze tijd van onzekerheid en een stilgelegde samenleving.

Met Hermie Licher en Hetty van Otterloo gaat het de goede kant op.

Hoe lastig en moeilijk is het voor Maike Kroon nu Heimen een hersenbloeding heeft gehad en niet meer dan één persoon per dag bezoek mag ontvangen. Zij deelt die bezoekdagen met de kinderen. Heimen is overgebracht naar de Klimop, want zijn conditie is verder goed en ook al is communicatie nauwelijks mogelijk, hij beseft blijkbaar wat er aan de hand is en doet zijn best om te oefenen. Het adres van de Klimop: Reactiveringscentrum Klimop, kamer 316, Wethouder Jansenlaan 90, 3844 DG, Harderwijk

Verder doen we uiteraard ons best om met iedereen contact te onderhouden die dat nodig heeft en op prijs stelt. Mooi idee met die kaarsjes om die vanuit ons pastoraal team (taakgroepleden) bij mensen te brengen als groet en teken dat we aan elkaar denken. De ervaring van zulke onderlinge verbondenheid vind ik ook zeer troostvol. Dat kunnen we dan toch voor elkaar betekenen. Dat is prachtig!

Door elkaar – bij alle fysieke afstand – toch nabij te zijn, is de Nabije zelf in ons midden als ragfijn band dat elastisch blijft, veerkrachtig en samenbindend.

In die zin groet ik u hartelijk en wens u veel liefde toe, volharding en vindingrijke troost,

Ds. Rainer Wahl